

Autor: Mgr. Jaroslava Řehořová

Škola: Základní škola a mateřská škola Jesenice, okr. Rakovník

Historie Jesenice

Obsah

1	Nejstarší památky Jesenice.....	2
1.1	Kostel.....	3
1.2	Muzeum.....	8
1.3	Památky na náměstí.....	11
1.3.1	Sloup Nejsvětější Trojice.....	11
1.3.2	Modrý kříž.....	12
2	Přírodní památka	15
3	A jedna pověst:	17
4	Město Jesenice ve fotografii.....	18
4.1	A začneme třeba ve škole.....	18
4.2	Vlastivědné muzeum Jesenice.....	23
4.3	Městský úřad Jesenice.....	25
5	Zdroje	42

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1 Nejstarší památky Jesenice

Dokážete vyjmenovat pět nejstarších objektů v Jesenici? Touto otázkou oslovovaly bývalé tři žákyně 9. třídy základní školy místní občany. Pokuste se i vy si na ně odpovědět.

A jaké jsou správné odpovědi?

Je třeba rozlišit přírodní památky, které tu byly od nepaměti (pramen pod kašnou, viklan, kameny opředené pověstmi) a stavební památky.

Nejstarší památky zanechané nám našimi předky:

středověké památky

- románské zdivo a věž kostela
- střílny v kostelní zdi
- kámen se znakem v kostelní zdi
- sklepní chodby

barokní památky

- kostel
- sochy před kostelem
- fara
- budova muzea
- smírčí kříže

konec 19. st., počátek 20. století

- kapličky
- budova soudu
- sousoší
- vodárny
- stará škola
- nádraží
- kamenné kašny

Jak se říká: “Trocha historie, nikoho nezabije“ Pojd’me se tedy spolu vypravit do dob hodně dávných. Podle historika Karla Fibigera, který nám sepsal knížku

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dějiny Jesenicka, spadá založení Jesenice do období po 10. století. Název pravděpodobně dostala podle jasanového porostu.

V historii je zaznamenán jediný jesenický vladyka Bořita z Jesenice. Později byla Jesenice připojena ke hradu Petršpurku a to v první polovině 14. století, v jehož poddanství pak byla až do roku 1848.

1.1 Kostel

Kostel tu musel být odedávna a nahrazoval tvrz.

Byl obehnán příkopem a zdí, ve které je zachováno několik střílen ze 14. století. Jeho historie je možná ještě mnohem starší a sahající až do románských časů a ve svých počátcích plnil kostel nejen úlohu duchovního centra, ale také útočiště v případě válečného nebezpečí, jak dodnes dokládají křížové střílny dochované v ohradní zdi kostela.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ten původní podlehl velkému požáru v roce 1684. Farní kostel Svatého Petra a Pavla v Jesenici je barokní kostel, postaven roku 1686, rozšířený roku 1725. Nová přestavba je prací významného barokního architekta F. M. Kaňky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Na ohradní zdi před kostelem vidíme sochy světců - zleva jsou to:

Svatý Jan Křtitel

Svatý Petr

Panna Marie Immaculata stojící na zeměkouli obtočené hadem s jablkem
v ústech

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Svatý Pavel

Svatý Jan Nepomucký.

V roce 2014 byl před kostelem nainstalován informační panel, kde se dozvíte o kostelu mnohem více.

**Starý hrad, Nový hrad...
Hrady se to v pověstech o Jesenicích jen hemží.
Jeden prý stál i na místě kostela.**

Gotické klíčové střížby v ohradní zdi kostela sv. Petra a Pavla prozrazují, že toto místo nesloužilo v minulosti jen náboženským účelům, ale že také plnilo funkci opevněného útočiště v případech válečného a jiného obdobného nebezpečí. Právě se nacházíte v zřejmě nejstarší části města, v samém jeho zárodku. Pravděpodobně právě zde v sousedství kostela se tyčilo opevněné sídlo vládky Bořity z Jesenic, k němuž se vztahuje dosud nejstarší známý písemný doklad o existenci Jesenic z roku 1321. Vladyko opevněné sídlo stalo zřejmě v místech nynější barokní fary z druhé poloviny 18. století. Pozůstatky jeho opevnění, které tvořila hradba a příkop, existovaly ještě v první polovině 19. století. Místní pověst sice sídlo vládky z Jesenic klade do lokality „Starý hrad“ severozápadně od města, záleží se však pravděpodobněji, že skutečně stálo zde, v sousedství kostela, a tvořilo s ním jeden vzájemně propojený a opevněný celek. Sám kostel stojí podle pověsti na místě neurčitého „Nového hradu“. K této pověsti bezpochyby zavádlo podnět starobylé opevnění kostela.

Původní románský kostel sv. Petra a Pavla prošel během své staleté existence několika stavebními proměnami. Současnou barokní podobu s křížovým půdorysem získal v první polovině 18. století. Jelikož tehdejší patron kostela, hrabě František Josef Černín, sledal farní kostel v Jesenicích příliš „malým a úzkým“, přikázal jeho zvětšení a rozšíření. Projekt přestavby vypracoval elitní architekt českého baroka František Maximilián Kaňka, který je též autorem novostavby barokního kostela v nedaleké Žihli.

Dlouhý úsek dějin Jesenic je spojen s blízkým středověkým hradem Petrohradem, respektive s jeho pohodlnějším nástupcem, honosným zámekem téhož jména, který dal v polovině 17. století vystavět hrabě Černín. Rod Černínů vlastnil Petrohrad od roku 1622 až do jeho konfiskace státem v roce 1945. Od padělských let sloužil adaptovaný objekt zámku jako psychiatrická léčebna. K panství Petrohrad náležela Jesenice od počátku 14. století až do roku 1848, vždy se však těšila privilegovanému postavení a řadě výsad.

Jesenice, označovaná už ve 14. století jako městečko, se časem vyvinula v plnohodnotné město, obchodní, duchovní i hospodářské centrum petrohradského panství. Po zrušení systému vrchnostenské správy v důsledku zrušení poddanství v roce 1848 se pak stala samosprávnou obcí a střediskem soudního okresu a sídlem soudu, pozemkového a finančního úřadu, četnické stanice atd. Příznivé klimatické a přírodní podmínky učinily z Jesenic dramatické společenské a politické změny po roce 1945, s sebou přinesly Jesenicím nejen ztrátu historického statusu města a barbarskou přeměnu barokní fary na opravu zemědělských strojů, ale především odsun téměř všech německých obyvatel města, asi čtyř pětín předválečné populace Jesenic.

Opětovným získáním statusu městava v roce 2004 vstoupila Jesenice do nového tisíciletí a postupně oživuje své renomé pohostinného a živého vyletného a rekreačního místa. Jeho hlavní předností zůstává podmanivá okolní krajina, chráněná od 90. let minulého století pro svůj osobitý ráz jako Přírodní park Jesenice.

...a příští zastávce vám představíme předmět, jehož stylizovaná podoba se stala emblémem matematické stezky. Ve stopách žuly. **K jakému účelu sloužilo podivné „celní kolo“?**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

S kostelem sousedí barokní fara z roku 1760 s velkým hospodářským dvorem a zahradou.

Do opěrné zdi mezi farou a kostelem je zasazena zajímavá památka, kamenná deska s erbem.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Co je deska zač, je záhadou. V horní části desky je zobrazena hlava v přilbici s chocholem. V dolní polovině desky vystupuje z plochy turnajový štít s nejasným symbolem, podle obrysů lze usuzovat na zkřížené klíče.

Kde můžete ještě vidět zkřížené klíče?

Výborně, ty jsou rovněž součástí historického znaku Jesenice a tradičním atributem svatého Petra, jednoho z patronů jesenického kostela.

Město získalo svůj znak za vlády Rudolfa II., kdy Jesenice byla vlastnictvím Kolovratů. Za ústřední prvek znaku zvolili svůj rodový erb s červenobílou orlicí a k němu připojili původní symbol Jesenice – zkřížené klíče.

1.2 Muzeum

Mnohé o historii a další zajímavosti se dozvíme v našem muzeu:

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Před vstupem do muzea je vystaveno několik drobných kamenných památek – najdete zde dva smírčí kříže zvané Ovcácké, které jsou podle pověsti památkou na smrtelný souboj dvou ovčáků zneprátených kvůli své rozdílné náboženské víře a mlýnské kameny ze zaniklých mlýnů.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pojďme se podívat na další památku.

Na náměstí je kašna, které se říká Obecní rybníček. V neobvyklém pojmenování nehledejte žádnou záhadu. Na místě kašny se původně rozprostíral bahnitý rybníček, po úpravách města koncem 19. století zmizel a na jeho místě byla postavena kamenná kašna, pojmenování Obecní rybníček jí zůstalo.

A ještě jedna zapomenutá kašna na Plzeňské ulici vedle obvodního střediska.

Ještě než se v roce 1906 objevily po městě hydranty a každý dům získal vodovodní přípojku, patřily k důležitým zdrojům vody. A byly důležité v případě požáru.

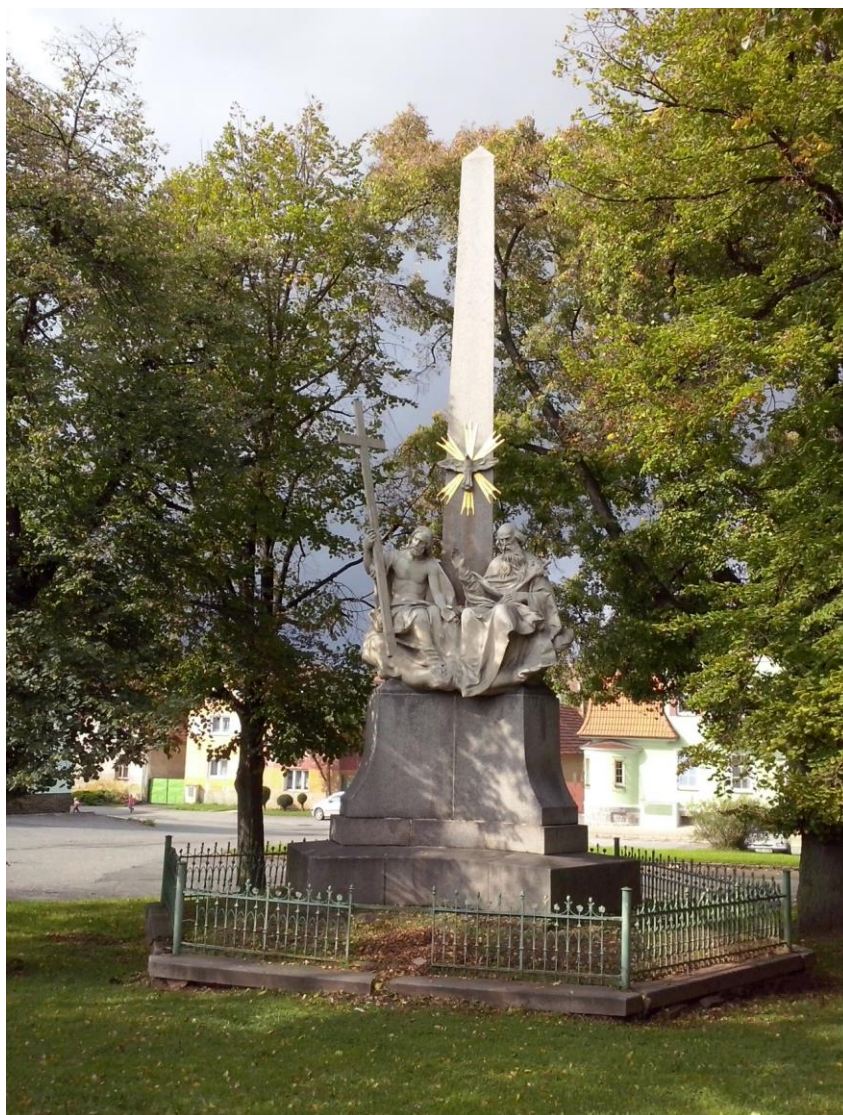
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1.3 Památky na náměstí

Další památka v centru Jesenice:

1.3.1 Sloup Nejsvětější Trojice

Tento monument zhotovila kamenická firma Pokorný z blízkých Krt.

Sloup Nejsvětější Trojice (Bůh Otec, Bůh Syn a Duch svatý v tradiční podobě holubice), není jen náboženským symbolem, ale připomíná i významnou průmyslovou tradici našeho kraje – lámání kamene a kamenictví.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1.3.2 Modrý kříž

Kdysi to byla formanská hospoda, později hotel – Kirtschl (jméno majitele).

Po první světové válce se hotel změnil na domov pro opuštěné děti Modrý kříž.

Podle vzpomínek řádové sestry Anne Gurth, která zde pracovala, bylo snahou zakladatele domova, pokrokového evangelického faráře Walthera Reinharda, vytvořit zde dětem skutečný domov a rodinné prostředí. Děti byly rozděleny po osmi do takzvaných „rodin“ a o každou rodinu pečovala jedna řádová sestra. Každá rodina měla vlastní obývací pokoj a ložnici. Pro nejmenší děti vzniklo v domově samostatné oddělení a ve 3 letech byly začleněny do některé z rodin. Modrá hvězda poskytovala útočiště i dětem z rodin, které je nedokázaly uživit. Domov měl vlastní zahradnictví a krejčovství také škola pro pečovatelky o kojence.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Další architektonickou památkou je budova soudu.

Dnes Integrovaná střední škola.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Když si uděláme procházku, dojdeme k vodárnám.

A kousek nad ní ještě jedna.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2 Přírodní památka

Z přírodních památek vybírám pěšky dostupný VIKLAN.

Jako o „zvlášť pozoruhodné“ hříčce přírody se o viklanu na Kněží hoře u Jesenice psalo už v roce 1821. „Okolo padesáti metrických centů těžký žulový balvan spočívá na jiném kamenu natolik nepatrnou plochou, že už při silnějším doteku začne se kývat.“ Bohužel tato přírodní zvláštnost se stala obětí vandalů, kteří ho shodili z jeho lůžka. Ale...

Rakovnicko o. p. s.
Město Jesenice
MAS Vladař o. p. s.
Obec Petrohrad
jako partneři projektu
Jesenicko. Za odměnu

**AKCE 31.5.
OD 11 HODIN**

VIKLAN

uvádí:

V hlavní roli:

Viklan u Jesenice

Režie:

Ing. Pavel Pavel
ten, který naučil chodit sochy Moai
na Velikonočním ostrově

**Podarí se 50 metrických centů
těžký žulový balvan vrátit zpět
a znovu rozkývat?**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dílo se podařilo a opět se viklá.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3 A jedna pověst:

Vydáno k výstavě „Jesenické pověsti po 100 letech stále živé“

za podpory města Jesenice v červnu 2014.

„O božím soudu (Miloš Vejvoda)“

„Od říšské silnice, vedoucí z Jesenice do Chotěšova, odbočuje vozová cesta, spojující bývalý obecní lom a pískovnu s hlavní silnicí. Návrší vpravo od vozové cesty se říká v lidovém podání Šibeničník. Název připomíná soudní moc pánů z Petrohradu za dob nevolnictví. Na tomto návrší stávala šibenice. Pod jedním křoviskem je pískovcový kámen, v němž je viditelná prohlubenina, mající podobu lidského chodidla. O kameni vypravuje následující pověst.

V Jesenici byla kdysi odsouzena jedna prostá dívčina k trestu smrti, ačkoliv byla bez viny. Katovi pacholci ji vyvedli na Šibeničník, aby ji tady na šibenici oběsili. Dívka prosila o milost, zapřísahala se, že je nevinná, ale marně. Soudce dal pokyn, kat podtrhl žebřík a tělo nebožačky se rozhoupalo ve větru. Najednou se ozvalo prasknutí a oprátka se přetrhla. Dívka seskočila na kámen, který se povaloval u paty šibenice, a její noha se do kamene obtiskla. Všichni hleděli na tento div s úžasem. Davem se neslo, že jde o boží zásah, o zázrak, kterým měla být dokázána nevina odsouzené dívky. Lidé začali reptat a žádat, aby byla osvobozena. Protože ani pan soudce si nebyl jistý, jde-li o náhodu, nebo opravdu o boží zásah, raději vynesl osvobozující verdikt“.

Eva Konířová, autorka textu

Jiří Měchura, autor fotografie

4 Město Jesenice ve fotografii

Kde začít ...a změnilo se v našem městě vůbec něco?

Schválně, vzpomenete si na něco? Kam jste dříve chodili do kina? Je tu vůbec ještě kino?

Pojďme na virtuální procházku po Jesenici a podívejme se, co všechno se za jeden lidský věk změnilo.

4.1 A začneme třeba ve škole.

Na www.jesenice-ra.cz se píše:

Byla to velká sláva, když se v říjnu 1904 otevírala v Jesenici nová budova obecní školy, postavená v módním stylu vídeňské secese. Ve srovnání s původní školou, starou, temnou a po všech stránkách nevyhovující, to byl obrovský krok vpřed. Budova o třech podlažích, propojených širokým schodištěm, s prostornými, pomocí velkých oken dokonale prosvětlenými učebnami a širokými chodbami. Kromě znaku města a půvabných secesních dekorů najdete na fasádě bývalé školy čtyři alegorické výjevy: sovu – symbol moudrosti, včelí úl – symbol pilnosti, medvěda učícího dítě – symbol moudrosti přírody a holubici, symbolizujícího zřejmě ducha svatého.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dnes chodíte do této školy. Pojd'te se podívat, jak vypadala dříve.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V roce 2014 začala oblékat nový kabát a renovovalo se i uvnitř.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ale ještě před tím jste chodili do této budovy. Poznáváte ji?

Dnes vypadá takto.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4.2 Vlastivědné muzeum Jesenice

A nyní se vydáme na procházku. V této budově bývala zvláštní škola a muzeum současně.

Rok 2014: Základní škola, Mateřská škola speciální a Praktická škola Jesenice

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dnes, v roce 2014, je muzeum v této budově.

Dříve zde býval Místní národní výbor, dnes tento úřad znáte pod názvem městský úřad, ale musíte ho hledat v jiné budově.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4.3 Městský úřad Jesenice

Městský úřad Jesenice je pověřeným obecním úřadem, který v rámci přenesené působnosti vykonává na svém území státní správu v rozsahu přiznaném "obcím s pověřeným obecním úřadem". Tuto státní správu vykonává MěÚ Jesenice i pro katastrální území obcí Děkov, Drahouš, Hořovičky, Kolešov, Krty, Oráčov, Pšovlky, Švihov a Žďár. Město Jesenice s jeho úřadem lze označit jako obec II. typu nebo obec II. stupně.

Kontakt

Adresa: Městský úřad Jesenice, Mírové náměstí 368, 270 33 Jesenice

Telefon: +420 313 599 214, +420 313 599 328

Fax: +420 313 599 381

E – mail: ou.jesenice@tiscali.cz

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

O naše zdraví se starali lékaři v této budově.

To zůstalo.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V této budově sídlila pošta.

Bohužel, nyní vypadá takto.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Budova pošty v roce 2014.

Kam se chodilo nakupovat?

Zde vidíte Nákupní středisko Jednota a Kadeřnictví – Holičství.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

A takto v roce 2014.

Kadeřnictví – Holičství v roce 2014

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jednota se přestěhovala do této budovy. Kromě nákupního centra, je to také centrum kultury.

Dříve společenský dům a restaurace.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

O bezpečnost občanů se staralo Místní oddělení veřejné bezpečnosti.

Zrenovované.

Do práce chodilo hodně lidí do místní firmy – PIKAZ.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Budova zůstala, změnil se název firmy. TM Jesenice *Výroba pásových pil a technických zařízení.*

Určitě jste si všimli kolejí. Ano, z druhé strany stálo, stojí a doufejme, ještě dlouho bude stát vlakové nádraží.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dříve.

Dnes.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zastavoval, zastavuje a snad bude zastavovat i v budoucnu autobus.

Autobusová zastávka dnes v roce 2014.

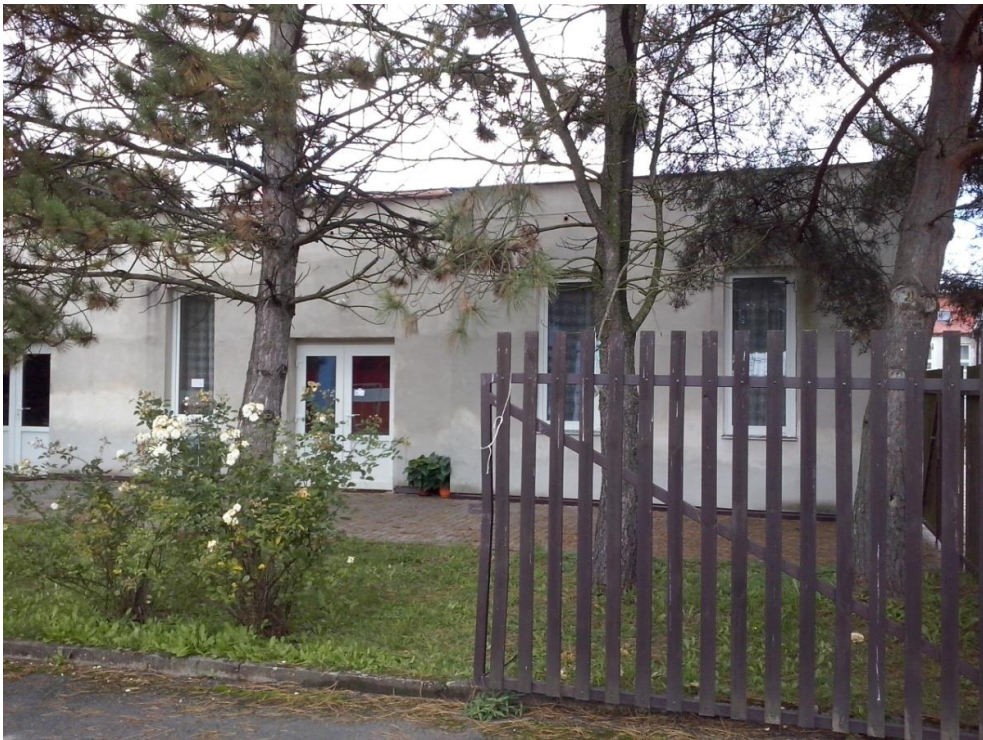

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Lidé se také chtěli bavit. Navštívíme kino a lidovou knihovnu.

2014 – kino svoji činnost ukončilo, knihovna ještě ne.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Naproti stála Požární zbrojnice.

Dnes v roce 2014 stojí Hasičská zbrojnice.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

A toto si už pamatuje málokterý občan Jesenice. Bývalé zemědělské budovy JZD (Jednotné zemědělské družstvo). Drůbežárna, vepřín, VKT a kravín.

Rok 2014.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Bývalý kravín.

Objekt kravína dnes v roce 2014.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Čistička odpadních vod se začala budovat již dříve.

V rámci projektu jsme byli vpuštěni do prostorů čističky a viděli jsme vše hodně z blízka.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

K Jesenicí patří neodmyslitelně také kostel sv. Petra a sv. Pavla s farou.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

A zde svoji procházku ukončíme.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5 Zdroje

Fotografie z archivu školy

Vlastní fotografie

FIBIGER, Karel. Dějiny Jesenicka. Místní národní výbor v Jesenici. 1969.

HARTL, Roman. Za památkami centra Jesenice. *Http://www.jesenice-ra.cz/e_download.php?file=data/editor/159cs_1.pdf&original=TISK_jesenice_jesenice.pdf* [online]. OPS Rakovnicko, 2011 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: jesenice-ra.cz

HARTL, Roman. *Ve stopách žuly: Okolím města Jesenice*. Program rozvoje venkova. 2014.

Roman Hartl: *Ve stopách žuly*

Prospekty vytvořila obecně prospěšná společnost Rakovnicko v roce 2011 pro Město Jesenice: Text R. Hartl

Karel Fibiger: *Dějiny Jesenicka*, vydal Místní národní výbor Jesenice